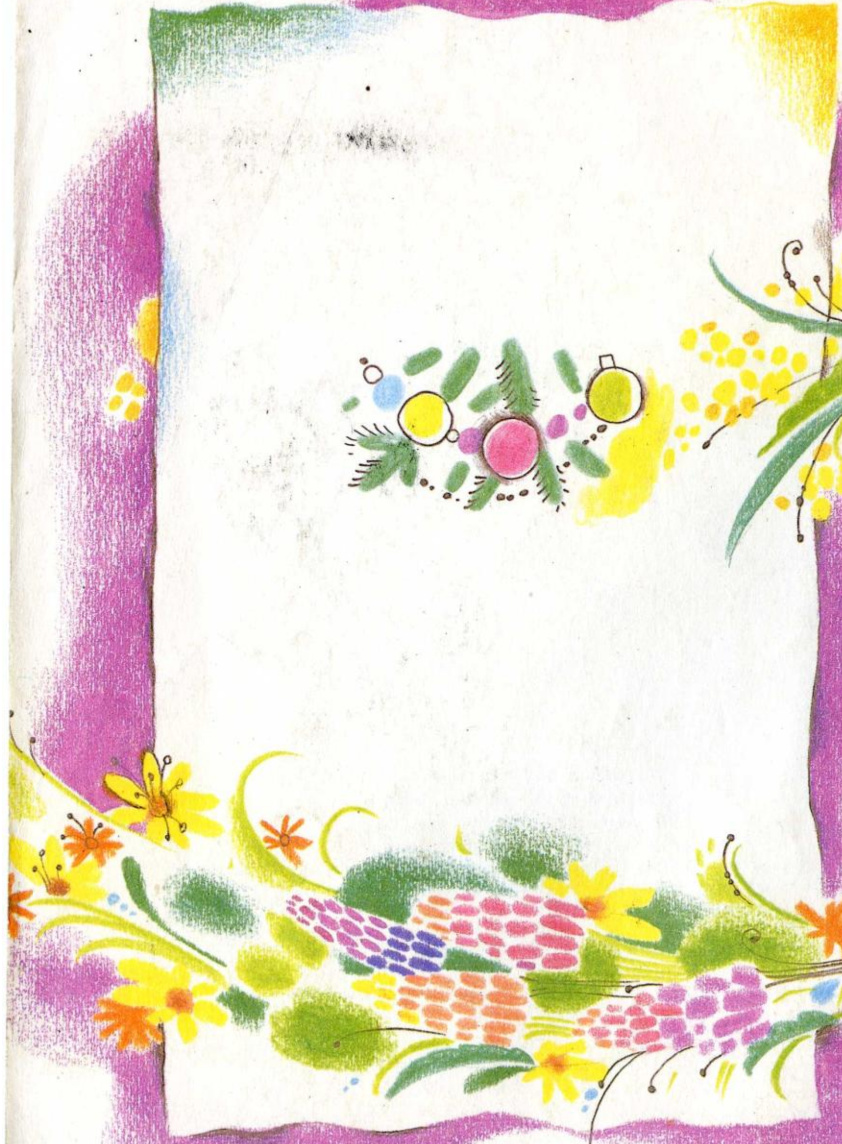

АВЯР’ЯН ДЗЕРУЖЫНСКІ

Жывая азбука

ББК 84(4Беи)6
Д 43
УДК 882.6-93

Мастак С. Л. РЫЖЫКАВА

Для малодшага школьнага ўзросту

Д $\frac{8820600000-082}{М307(03)-95}$ 33—94
ISBN 5-7880-0860-3

АГАТКІ

Бялеюць
Агаткі —
То кветнік
Агаткі,
Аж люба на сэрцы
Дзяўчынкі малой...
Здаецца, запахла
Адталай зямлёю,
Духмянай
Травой маладой.

ВЯСНЯНКІ

Вяснянкі
На лузе
Вясняным уранку
Чародкаю
Выйшлі
За хаты
І чуюць
Вясёлыя песні —
«Вяснянкі»,
Якія
Спяваюць дзяўчаты.

БРАТКІ

Засінелі
Летам
Градкі,
Заквітнелі
Кветкі
Браткі.

З кожным
Днём іх
Будзе
Болей,
Быццам
Васількоў
На полі.

Рады
Кветкам
Браткам
Маці, я
І татка.

ГВАЗДЗІК

Гожых
Гваздзікоў
Газон,
Чырванее
Ў промнях ён.

І хоць ноч,
Хоць ясны дзень,
Кожны
Гваздзічок —
Прамень.

ДУБРОЎКА

Дубок маладзенькі
Схіляе галоўку,
Пад ім зелянее,
Бялее
Дуброўка.

Як пойдзеш
Далінай,
Дуброваю,
Гаем,
Дубровак
Багата,
Напэўна,
Спаткаеш.

ЕЛКІНЫ КВЕТКІ

Елкіны кветкі,
Елкіны кветкі —
Бы ружавеюць
Мяккія шышкі.

Елкіны кветкі
Трохі салодкія
Любяць мурашкі
І шустрыя мышкі.

ЖАЎТАЗЕЛЬ

На кароценькай назе
Куст
Жаўцеўся —
Жаўтазель.

Жаўтадзюбік-грак
Ляцеў,
Пад прыгожы куст
Прысеў.

Прыляцела
Жаўна
З дзятлам
Жоўтым —
Давідна.

Жаўтазель
Так ганарыўся,
Што з усімі
Ён здружыўся.

ЗУБРОЎКА

Ззяе
Зуброўка
Раніцай
Золкай,
І на прылеску
Зіхціць
І мігае,
Свеціцца днём
І ўначы
Яснай
Зоркай,
І непрыкметна
Яна адцвітае.

ІЛЬНЯНЫЯ КВЕТКІ

Ільняныя кветкі
Засінелі ўлетку,
Добра
Ім, танюткім,
Гнуткім,
Шапаткім.
Іх
І вецер лашчыць,
Іх
І сонца грэе,
Дождждык чыста мые
Ў летнія дзянькі.

КАЗЛАБАРОД

Вясной і летам
Кожны год
Расце ў лужку
Казлабарод.

Казлабародаў
Многа, многа,
Казлінага
Няма нічога...

Жаўцее
Ля рачной вады
Казлабарод
Без барады.

ЛАНДЫШ

Ландыш
Любы,
Ландыш
Мілы.
Два лісткі,
Бы тыя крылы,
Развіваюцца
Па ветры.
Ландышамі
Пахнуць ветры.

Ландыш
Тут і там
Бялее —
Лес наўкольны
Маладзее.

МЕДУНІЦА

Медуніца,
Медуніца
З водарам
Мядовым.
Падабрала
Чараўніца
Колер адмысловы...

Сіняваты,
Ружаваты
Венчык,
Песцік кожны,
Модны ўбор
Такі багаты,
Заглядзецца
Можна.

НЕЗАБУДКА

На двары
Зіма...
Прыпомніў —
Як аднойчы
Ўлетку
На лясной паляне
Ўбачыў
Незабудку-кветку.

Не забуду
Незабудку —
Гэту
Цуда-кветку,
Да яе зноў завітаю
На спатканне
Ўлетку.

ОТ ВЕЛІКАН!..

От жа кветка
Ачарэтнік,
От і рост,
От велікан!
Верхавіна
Выглядае
Вострай дзюбкай
Ястрабка.

ПРАЛЕСКА

Паволі снег
Растаў на ўзлеску —
І голаў
Узняла
Пралеска...
На наваколле
Паглядзела
І пышна-пышна
Расквітнела.

РАСХОДНІК

Рос
Расходнік,
Росы піў,
Лес
Разгалісты
Любіў...
Разрастаўся
Густа-густа,
Зваўся
Зайцавай капустай.

СОН-ТРАВА

Сон-трава
Не хоча
Спаць,
Ёй прыемна
Сустракаць
Сіні-сіні
Весні ранак,
Спеў
Саловак,
Спеў
Заранак.

ТАПТУН

Там,
Дзе лужок нізінны,
Топкі,
Таптун — макрыца
З лісцем
Тонкім,
У дробнай
Квецені бялюткай
Расце ў час весні
Хутка-хутка.

УРЭЧНІК

Урэчнік
У рэчках
У ціхіх шматлікіх
Умее
Углыб апускацца,
На лісцях падводных
Зусім невялікіх
Нястомна
На хвалях хістацца.

ФІЯЛКА

Фіялкай
Фіялетавай
Любуюся ў ляску,
А птушка —
Птушка весела
Спявае на суку:
— Фія,
Фія,
Фія,
Фія,
Люблю, люблю
Фіялку я.

ХРЫЗАНТЭМА

Хіліцца долу
Хрусткае лісце,
Хлешча дождж
Моўчкі, нема.
Кроплі-дажджынкі
Хрустальныя
Белая
П'е
Хрызантэма.

ЦЫКОРЫЯ

Кветак шмат,
Каторая
На лужку
Цыкорыя?
Тая вунь
Цыбатая,
Суквеццямі
Багатая,
Цвіце,
Цвіце, сінеецца,
На сонцы
Палымнеецца.

ЧАБОР

Чабор,
Чабарок,
Ён бачны здалёк,
Чаруе
І пахне салодка.
Ляціць
У лясок
Да яго,
Спяшаецца
Пчолак
Чародка.

ШЫПШЫНА

Шыпшына
Шуміць,
Лістотай
Шапоча,
Сказаць
Хлапчынку маленькаму
Хоча,
Што кветкі яе —
Калючкі,
Не рве хай,
Параняць ручкі.

ЭЎКАЛІПТАВЫ ЦВЕТ

Эўкаліпты
Квітнеюць
На поўдні,
Цвет іх вабны
Адразу прыкмеціш,
Ён чаруе
Красою сваёй
І адзін
З прыгажэйшых
На свеце.

ЮРГІНІ

Расціла
Юля
Ў садочку
Ўлетку
Юргіні —
Гожыя
Чырвань-кветкі.

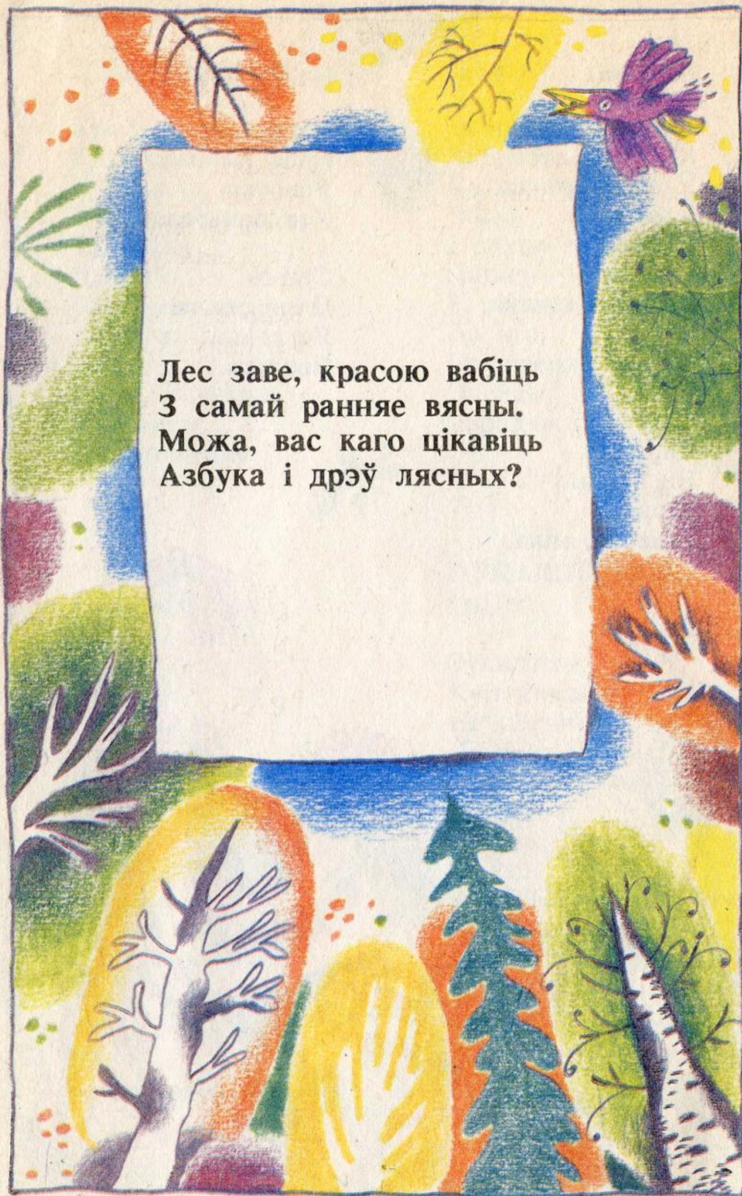
Юргіні
Юля
Юру
Дарыла —
На сэрцы
Юры
Радасна, міла.

ЯСНОТКА

Як толькі
Неба хмурае —
Яснотка
Ўся панурая.

Стаіць
Цяплынь-пагодка —
Яснеецца
Яснотка.

АСІНА

Азораны,
Асветлены
Вясновым сонцам
Бор,
Асіна
Апранае
Пяшчотны свой убор.

Апратку
Адзявае,
Сатканую
З лісткоў,
Імкнецца ў рост,
Спяшае
Крануцца
Аблакоў.

БЯРОЗКА

Бярозка
Белая,
Бялянка
Ступіла моўчкі
На палянку.

Бяроста,
Бы сняжок,
Бялее,
Расце
Бярозка,
Зелянее.

ВЯРБА

Вярба,
Вярба,
Вярбінка...
Ветрыкі
Вясновыя
Распушылі
Коцікі
Пышныя
Вярбовыя.

ГРАБ

Гнуткі
Граб
Галіны
Гнуў,
Голлем
Глог ён
Ахінуў.

Граб
Зімой халоднай
Глог
Ад марозаў-сцюж
Бярог.

ДУБ

Дрывасек
Заўважыў
Дуб:
«Дуб
Падыдзе мне
На зруб».

Перадумаў
Дрывасек:
«Шкода
Дрэва,
Дуб не ссек»

Вырас
Дуб —
Дубровы
Дар,
Чуб узняў
Да самых хмар.

ЕЛКА

Еўка
Па ляску
Гуляе,
Елку лашчыць,
Абдымае:
— Будзь сяброўкаю,
Ялінка,—
Кажа
Елачцы
Дзяўчынка.

І схіляе голаў
Елка,
Задаволеная
Еўка.

ЁЛКА

З лесу
Ёлачка прыйшла,
Як вясёлка
Расцвіла...

І на ёй
Гараць шары,
А пад ёй
Яе сябры...

Ёсць
Мядзведзік,
Ёсць і зай,
Быстраногі пагуляй.

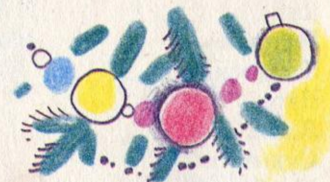
Ёлка,
Ёлка,
Новы год,
Дзеці
Ладзяць
Карагод.

ЖАСЦЁР

Жарам палае
На ўзлеску касцёр —
Жоўты,
Жоўта-чырвоны
Жасцёр.

ЗЯНОВЕЦ

Зяновец-ракітнік
Кусціўся над рэчкай,
Згінаўся,
Згушчаўся
Над быстрацечкай...
Сабой
Засланяў,
Захінаў лугавіну,
Лістотаю
Лашчыў
Пяшчотна каліну.

ІНЖЫР

Інжыр —
Смакоўніца —
Іначай
І дрэвам тутавым
Шчэ завуць,
Даспелы плод
Інжыра
Ўбачыш —
Адразу
Хочаш
Паспытаць.

КЛЁН

Каля лесу,
Каля бору
Клён
Курчавы
Вецце гне,
Стройны стан
Бярозы белай
Ён лістотай
Ледзь кране.

ЛІПА

Ліпа,
Ліпка,
Ліпкі-ліпкі
Тонкі
Кволенькі
Лісток.
Шэршань
Ледзь
Лістка кранецца —
Сок
Ліповы,
Як мядок.

НЯКЛЁН

Няклён —
Татарскі
Гэта
Клён,
Сухменю
Не баіцца ён.

Яму не страшна
Нават суша,
Ніколі
Нізашто
Не ссушыць.

Няклён,
Няклён —
Сапраўдны ж
Клён,
Гамоніць,
Шэпча з ветрам ён.

МІМОЗА

Мінула зіма,
Мінавалі
Марозы,
Маністамі-кветкамі
Ўбрана
Мімоза.
Мімоза
Квітнее,
Мімоза
Дабрэе,
У садзе
Расце
І ў аранжарэі.

О, ДРЭВА!

О, дрэва!
О, дрэва!
О, веліч і дзіва!
Прырода цябе
Нездарма
Нарадзіла...

Ты вечна,
Ты вечна,
Ад веку да веку
І радасць,
І ўцеху
Даеш чалавеку!

ПІХТА

На лясной
Паляне
Піхта,
Бы ў тумане,
Ранняй
Ахінаецца
Смугой.
Пахне
Піхта хвояй,
Церпкаю такою,
Кветкамі мядовымі,
Тайгой.

РАБІНА

Рдзее гронкамі
Рабіна,
Ружавее
Ранкам,
Днём,
Палымнее,
Чырванее
Па-над
Рэчкай
За сялом.

САСНА

Сасна,
Сасонніца,
Сасонка,
Стаіш ты
Ў засені лясной,
І неба
Сіняе,
І сонца,
І зоры
Цешацца табой.

ТАПОЛЯ

На прыгорку
Ў чыстым полі
Зелянееццa
Тaполя.

Сонца,
Як засвеціць
Толькі,—
Лашчыць стан
Таполі
Тонкі.

А лісты яе,
Галіны
Сеюць водар
Тапаліны.

У ЛЕСЕ

У лесе звычным,
У вясновым,
У лісцёвым,
У сасновым
Сяброўак многа
І сяброў —
Прылётных птушак
І звяроў.

У лесе,
У цяньку дубоў
Улетку
Не злічыць грыбоў...
А ягады —
Касой касі,
Бяры дармова,
Не прасі!

ФІКУС

Фікус ёсць
І пакаёвы,
Фікус ёсць лясны,
Паўднёвы...

А лісты —
І не паверыш —
Велізарнейшых
Памераў.

ХЛЕБНАЕ ДРЭВА

Хлебнае дрэва,
Хлебнае дрэва,
А на ім плод,
Нібы той гарбузок,
Добры ласунак,
Яго і зрываюць,
Смачны,
Духмяны
Пякуць калабок.

Хлебнае дрэва
Ў джунглях дрымучых,
Хлебнае дрэва
Расце
І ў садах,
Хлеб
На ствале,
На галінах
Трывалых —
Сытная,
Добрая
Людзям яда.

ЦІС

Ці чулі вы,
Ці, можа, не —
Ціс-дрэва
Ёсць такое?..
За дуб
Цвярдзейшае яно,
Кусціцца,
Шапаткое.

Ціс славіцца
Яшчэ сваёй
Цудоўнаю паставай,
На поўдні
Раскашуе ён
Пад сонейкам
Ласкавым.

ЧАЧОТКА

Чачотка — бяроза,
Чачоткі-галінкі
І ствол
У маленькіх
Чарнявых
Бугрынках.

Чачотка расце
Малой, невялікай,
Чашчобаў яна
Трымаецца дзікіх.

Чачотку завуць
І карэльскай бярозай.
Яна не баіцца
Суровых марозаў.

ШАЎКОЎНІЦА

Шаўкоўніца,
Шыкоўніца
Квітнела,
Шыкавала,
Шаўковыя,
Шырокія лісты —
Свой шоўк —
Снавала.

Шаўкоўніцы,
Шыкоўніцы
Лістамі
Былі рады
Шматлікія
Рухавыя
Малыя
Шаўкапрады.

ЭЎКАЛІПТ

Эх, вялізны,
Эх, прыгожы
Эўкаліпт
Дзівосны,
Зелянее
На прымор'і,
Стройны
І высозны.

ЮЗАФАЎ ВЯЗ

Вёскай хто едзе,
Ўбачыць ураз
Надпіс на дрэве:
«Юзафаў вяз».

Юзаф пакінуў
Свой след,
Тут жыў,
«Юзафаў вяз» —
Юзаф вяз
Садзіў.

Юзаф сканаў —
Не пайшоў
У нябыт,
Юзафаў вяз,
Як ён сам,
Не забыт!

ЯСЕНЬ

Ранкам
Ясень
Ясь садзіў,
Ясень
Хораша
Паліў.

Цёплы
Весні дзень
Ясней,
Ясеў
Ясень
Заквітнеў.

АСЁЛ

Асёл,
Асліха,
Асляня —
Адна-адзіная
Сям'я.

Ідзе
Адранку,
Як заўжды,
Папіць
Крынічнае
Вады,
А потым,
Праз кароткі час,
На луг скіруе,
На папас.

БЕГЕМОТ

Бегемот
Быў,
Быццам
Бочка,
У вадзе жыў
Днём
І ночкай.

Бегма
Бегаць
Не хацеў,
А ляжаў
І ўсё таўсцеў.

ВОЎК

Вые
Воўк,
Не спіцца —
Зай дрыжыць,
Баіцца.

Вецер,
Снег,
Віхура,
Ноччу лес
Пануры...

Вусцішна,
Халодна,
Вые
Воўк
Галодны.

ГІЕНА

Гіена
Гіркае,
Гіркоча,
Гараць
Гарачай злосцю
Вочы.

Учуе звера —
Хворы
Гіне:
Сажрэ
Гіена,
Не пакіне.

ДЗІК

Дзік
Пад дуб
Дзікоў вадзіў,
Дзіцянят сваіх
Карміў.

Елі
Дзеткі
Жалуды,
Дуб
Даў
Смачнае яды.

Задаволены
Дзічкі —
Паласатыя
Бачкі.

ЕЎРАПЕЙСКІ АЛЕНЬ

Ледзь заняўся
Летні дзень,
Ельнікам
Імчаў алень.
Прыпыніўся,
Еў асінкі,
Елачак малых
Іглінкі.
І шумелі
Елкі, сосны,
Звер рагаты,
Звер дзівосны
Знік з вачэй,
Нібыта цень,
У гушчар
Пабег алень.

ЖЫРАФА

У саванах,
Як вядома,
Звер
Жырафа
Водзіцца,
Любімая дачушка
Ў яе —
Жырафка —
Родзіцца.

Расце
І не шманае
Жывёлінка бязрогая,
Жыць ёй
Дапамагае,
Карміцца
Шыя доўгая.

Лістотай дрэў,
Травою
Жыхарка поўдня
Жывіцца,
Жырафкаю малою
Жырафа
Не надзівіцца.

ЗАЯЦ

Зімку
Заяц
Зімаваў,
Пад густой
Ялінкай
Спаў.
Зімняй ноччу
Грыз асінкі
І арэшніка
Галінкі.

Заяц так
Пражыў
Зіму,
Снілася
Вясна яму.

Пад ялінкаю лясной
І сустрэўся
Зай
З вясной.

ІРБІ́С

Ірбіс —
І ён жа
Снежны барс —
Уніз
З вяршыні
Скокне ўраз.

І моц,
І лоўкасць
У нагах,
Прад ім адкрыты
Горны шлях.

КАЗЯРОГ

Казёл дзікі,
Казяро́г,
Кажух доўгі,
Неблагі,
У яго
Казліны рог,
Ёсць і рог
Круты другі.

Быстры-быстры
Казярог,
Капыты,
Бы камяні,
І ляціць ён
З усіх ног
Па гарыстай
Вышыні.

ЛАМА

Лама,
Ла́скавая
Лама —
Ламяня малога
Мама.

Лашчыць,
Ліжа
Лобік сынку,
Вушкі-слушкі,
Шыю, спінку.

НЕРПА

Нерпа-маці
На ільдзіне
Нерпаняці
Нарадзіла.

Малачка яму
Давала,
Ненадоўга
Пакідала.

І на радасць
Нерпы-маці
Вырас хутка
Нерпаняці.

МЯДЗВЕДЗЬ

Мядзведзь,
Мішка,
Мусіць, знае
Ўвесь
Малінавы лясок,
Дзе маліннік,
Дзе маліна —
Не праходзіць
Той куток.

ОЙ, ЯНОТ!..

Птушкам страшна:
— Ой, янот!
Ой,
Ой,
Ой,—
Паўзе,
Як кот...

Бачаць
Качкі ўсе
Звярка —
Вылятаюць
З азярка.

ПУМА

Там, дзе
Прэрыі,
Ляскі
Ды сыпучыя
Пяскі,
Пума
Ў Афрыцы жыве,
Леў — суродзіч у яе.

Пума любіць
Пагуляць,
Як гарэза,
Паскакаць.

Скокне
Метраў нават
Пяць,
Ходзіць
Птушак
Паляваць.

РЫСЬ

Рысь
Рыссю бегае
Сцежкай лясною
Хмураю,
Цёмнай
Вячэрняй парою.

Мох
Разрывае
Яна кіпцюрамі:
Рысь
Разгавецца
Жадае мышамі.

САЙГАК

Стэпам траўным
Між пяскоў
Ходзіць
Статак
Сайгакоў.

А важак —
Стары
Сайгак —
Саксаул
Каштуе ўсмак.

ТАПІР

З сівых,
Мінулых,
Даўніх год
Ідзе
Тапіра-звера
Род.

Тапір
Туляецца,
Брыдзе,
Засне ў балоце,
У вадзе
Ажно
На некалькі гадзін,
Прачнецца —
Сніцца кракадзіл...

У лес брыдзе
Тапір
Тады —
Хутчэй схавацца
Ад бяды.

УСУРЫЙСКІ ТЫГР

Уночы,
Удзень,
У спёку,
Мароз
Тыгр
Усурыйскі
Жыве без пагроз...

Няма мацней
Злоснага тыгра
Ў тайзе:
Звяры
Ад яго
Хаваюцца ўсе.

ФОСА

Фоса
Фыркае,
Фыркоча,
Злавіць птушку
Вельмі хоча.
Дрэва ўгледзела
Вярхушку,
Лезе ўверх,
Каб з'есці
Птушку.

Птушка дражніць:
— Фі,
Фі,
Фоса,
Застанешся,
Фоса,
З носам...

І ляціць
Далей ад фосы
Ў лес трапічны
Шматгалосы.

ХАМЯЧОК

Невялічкі
Хамячок —
У лясной нары
Дамок.

Холад,
Хмурна,
Хлюпата,
Хамяку
Спаць любата.

ЦЮЛЕНЬ

У звычайны
Цёплы дзень
Ціха,
Ціха плыў
Цюлень...

Плыў па моры,
Цікаваў,
Раптам
Рыбу напаткаў...

Лапай
Цап —
І еў усмак,
Добры быў
Цюлень рыбак.

ЧАРАПАХА

На прырэчных
На пясках
Ёсць нямала
Чарапах.

Чарапаха —
Ціхаход,
У яе
Марудны ход.

Чапаць
Чапае паволі,
Не пачуеш
Аніколі.

ЭЙРАНІС

На скале гары
Павіс
Бура-чорны
Эйраніс,
Галаву
Высока ўзняў,
За здабычай
Назіраў.

Эх, рухавы,
Спрытны ён,
Не ўцячэ ўжо
Скарпіён.
Знішчыць
Эйраніс жука,
Мнаганожку,
Павука.

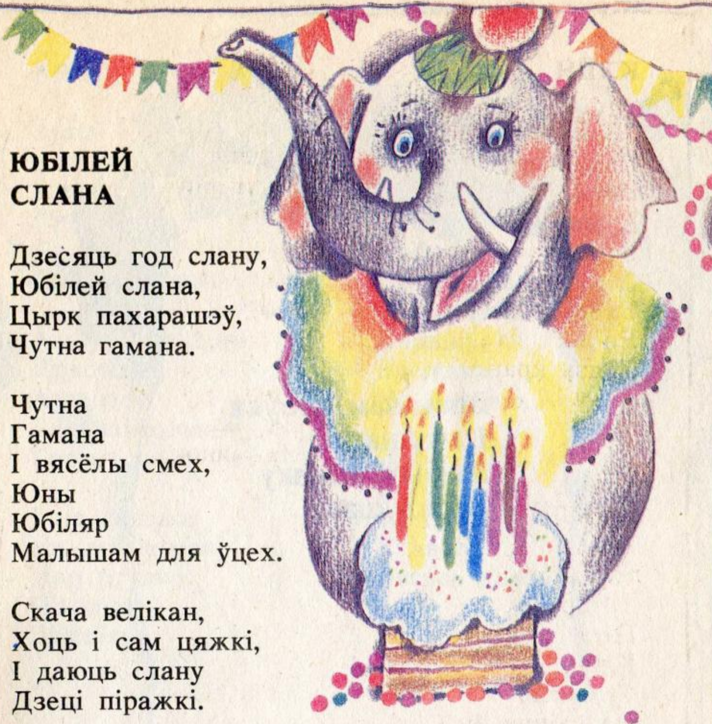
Эйраніс —
Змяя,
Паўзун,
Шустры,
Вёрткі,
Нібы ўюн.

ШЫНШЫЛА

І не
Шые,
І не
Шыла
Вопраткі сабе
Шыншыла.

У яе
Адзенне-пух —
Мяккі
Шэранькі кажух.

ЮБІЛЕЙ СЛАНА

Дзесяць год слану,
Юбілей слана,
Цырк пахарашэў,
Чутна гамана.

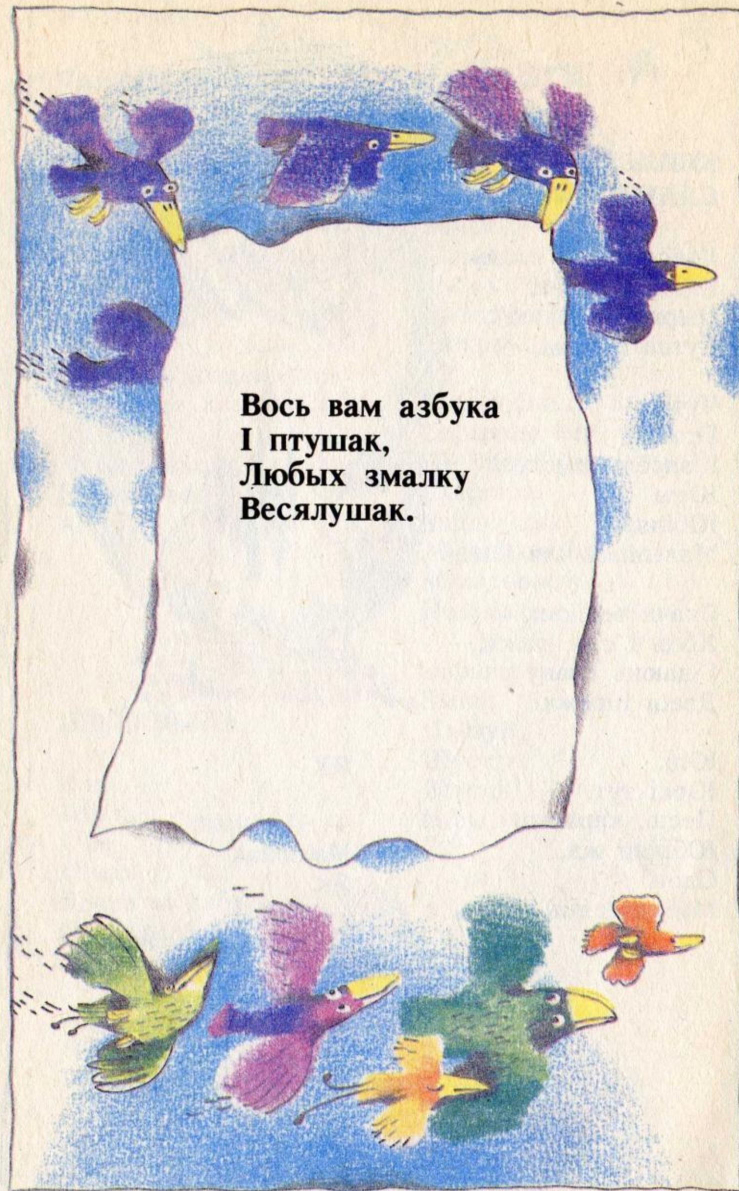
Чутна
Гамана
І вясёлы смех,
Юны
Юбіляр
Малышам для ўцех.

Скача велікан,
Хоць і сам цяжкі,
І даюць слану
Дзеці піражкі.

Юлі,
Юркі тут,
Песні, карагод,
Юбіляр жа,
Слон,
Мае дзесяць год.

ЯК

— Паглядзі
Малюнак —
Як.
— Як? —
Смяецца хлопчык,—
Як?
— Сынку,
Знай,
Кажу я так:
Бык махнаты
Гэта —
Як.

АРОЛ

Арол
Адолеў
Буры сілу,
Ляцеў
Асілак
Быстракрылы.

Акінуў позіркам
Прасторы,
Агледзеў
Лес наўкольны,
Горы.

І на гняздо,
На дуб высокі
Цар птушак
Прыляцеў
Здалёку.

БУСЕЛ

Бусел,
Буська,
Бацянок,
Белы-белы
Кафтанок.
Басаногі ён,
Без ботаў,
Ходзіць,
Бродзіць
Па балотах.

Жабкі
Бусліка
Баяцца:
У чарот
Бягуць хавацца.

ВАРОНА

Вараняці
Птушку-матку
Кліча, кліча
Ў сваю хатку.
Вечарэе,
Вецер зябкі,
Птах галодны,
Зябнуць лапкі.

А варона ўсё
Вароніць —
Дзіцяняці
І не корміць.
Вечарам,
Нарэшце,
Маці
Ўспомніла
Пра вараняці...

Накарміла,
Спаць паклала,
Калыханку
Варкавала.

ГУСКА

— Дзе была ты,
Гуска?
— На балоце
Грузкім,
Там хадзіла я,
Гуляла,
Траўку
Гэткую шчыпала,
Нашую,
Гусіную,
З мяккай
Сэрцавінаю.

ДРАЧ

Горла
Драў
На лузе
Драч:
— Драчанят няма,
Хоць плач...

Драчанятак
Драч чакаў,
Доўга-доўга
Іх гукаў

Драчаняткі,
Як пачулі,
І прыбеглі
Да татулі.

ЕЛАВІК-КРЫЖАДЗЮБ

Шышку крыжадзюб
Дзяўбаў,
Зерні
Елкі
Даставаў.

Зерні
Елавік
Дастаў
Сваёй моцнай
Дзюбкай,
Ежу
Дзеткам раздаваў:
— Ешце,
Крыжадзюбкі!..

ЖУРАВЕЛЬ

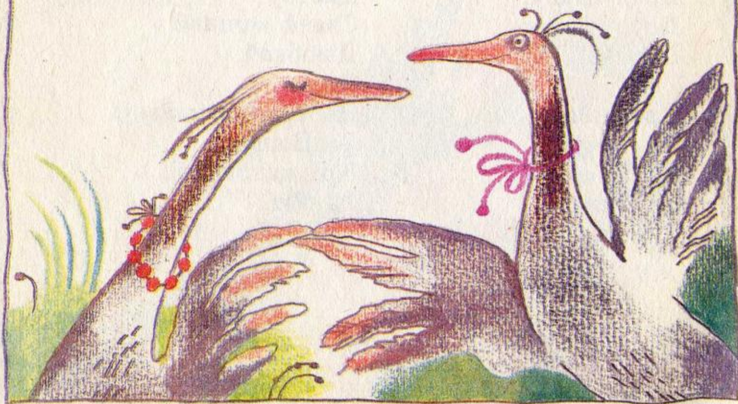
Журавель,
Жураўка,
Жораў
Мае ціхі,
Добры нораў.
На балотах
Жураўліных
Ён збірае
Журавіны...

У трубу —
Жалейку —
Трубіць,
Танцаваць
Жураўка любіць.
Жураўліха
З ім ласкáва,
Скача
Жыва,
Скача
Жвава.

ЗАРАНКА

Яшчэ свеціць
Зорка,
Заранiца
Ранкам,
А пяе ўжо
Звонка
Ранняя
Заранка.

I чуваць
Выразна
Срэбны
Звон-званок,
Быццам
Звоняць
Нівы,
Травы,
Гай-лясок.

ІВАЛГА

— Ілі-цілі,
Ілі-цілі,—
Івалга
Пяе над рэчкай.
Лес шуміць
Лісцём вясновым
І ўкрывае
Ім гняздзечка.

КÁНЯ

Каня
Канькае,
Кігіча:
— Кігі,
Кігі,—
Дождажык
Кліча,—
Кігі,
Кігі,—
Хоча піць...

Над азёрамі ляціць,
Ловіць
Кропелькі-дажджынкі,
Як празрыстыя расінкі.
І ўсё
Кружыць,
І ўсё
Кружыць,
Канькае,
Кігіча,
Тужыць.

ЛАСТАЎКА

Золак
Ледзь-ледзь
Дрэў вяршыні
Кранае,
Ластаўка —
Ласкаўка
Лугам
Лятае.
Ранкам
І днём
Напявае,
Шчабеча
І заціхае
Ў хацінцы
Пад вечар.

НЫРОК-СВІРОК

На возеры
Нырок
Нырае,
Нічога ён
Не заўважае.
Наважыўся
На бераг плыць,
А тут як тут
Ліса бяжыць...

Нырок-свірок
Перапужаўся,
Нырнуў —
І ў хвалях ён
Схаваўся.

МУХАЛОЎКА

Мухалоўка
Мух лавіла,
Мохам,
Мурагом
Хадзіла,
Трохі
Прытамілася,
Хвілю
Прыпынілася...

Села,
Пасядзела,
Хутка паляцела
Ў ціхі гай,
Дзе траўка,
Мяккая
Мураўка,
Многа-многа
Мушак
І сябровак-птушак.

ОХ, ПРЫГОЖЫ КАЧАР!..

Агар,
Агар —
Тундровы птах,
Ох, і прыгожы
Качар ён!
Між купін,
Ля ракі ў кустах
Расце,
Гадуецца здавён.

Парушыць цішу
Звер —
Спалох,
Трывожны, часты
Сэрца ўдар,
Самотны крык:
— Ог, ог,
Ох, ох!..—
У мох хаваецца Агар.

ПУГАЧ

Пустальгу
Пугач
Пужаў,
Пускаў ёй
Пыл у вочы.

Ён
Птушцы
Толькі
Пагражаў,
Сам нішчыў
Мышак ноччу.

РАБЧЫК

Золак ззяў,
Было ранютка.
Рабчык бег
Па лесе хутка,—
Захварэла
Рабка —
Рабак-дзетак
Матка.

Рабчык
Дзятліка спаткаў,
Пра бяду сваю сказаў:
— Доктар,
Рабцы
Рады дай.
— Не бядуй,
Мой родны, знай,
Вазьмі лекі,
Ёсць якраз,
Рабка вылечыцца ўраз.

САЛОЎКА

Свішча
Салоўка
Майскаю ночкай,
Ранкам і днём
Спявае,
Слых
Салаўіхі
Ў веснім садочку
Песціць,
Суцешна ласкае.

ТУРУХТАН

Турухтан-кулік
Такуе,
Як палянку
Аблюбуе,
Тут і ладзіць
Такавішча,
Ток —
Вясновае ігрышча.

Турухтан —
Туп,
Туп,—
Тупоча,
Запрасіць
На танцы хоча
Прыгажуню
Турухтанку,
Што выходзіць
На палянку.

УДОД

Удод
Убор
Расквеціў свой
У колер белы,
У ружовы,
Угледзеў раз,
Упадабаў
На ўсё жыццё
Лясок сасновы.

Яго жытло тут,
У дупле,
Магутнай
Стогадовай хвоі,
Укрыцца можна
Заўсягды
І жыць паціху,
У спакоі.

ХРУСТАН

Хрустан —
Харошы
Сем'янін,
Жыць добра
Самцы-птушцы з ім.

Сам ён
Хатку
Хутка робіць,
Сам ён
Хрустанят выводзіць.

ФІФІ

— Фіфі,
Фіфі,
Фіфі,—
Ля рэчкі
Пеў птах
Бялява-шэры,—
Я ў весні час
Тут звіў гняздзечка,
Не трэба
Лепш кватэры.

ЦЕЦЯРУК

Цецярук
Цецерука
Цешыць
Сябра-дзівака:
— Я цябе
З тваёй
Цяцерай
Запрашаю
На вячэру.

Вечар
Цёмны
Ноч прыводзіць,
Цецярук жа
Не прыходзіць,
Не заве
На вячэру
І ні сябра,
Ні цяцеру.

ЧОМГА

Чуйная
Чомга
Чула
Подых вясны,
З выраю
Прыляцела
Ў край свой
Азёрны, лясны.

З пругкіх
Чаротаў
Чомга
Домік-гняздо спляла,
Ён, нібы
Човен, гайдаўся,
Возерам
Птушка плыла.

ЭМУ

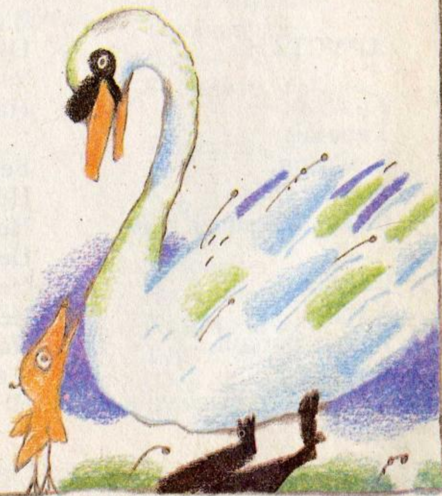
Эму страус
Эх, вялізны,
Эх, і быстры,
Як алень,
Прабягае
Многа-многа
Кіламетраў
Кожны дзень.

Эму ведаюць
І дзеці —
Пісьманосец
Добры ён,
Эму
Ў вёсках афрыканскіх
Свой,
Любімы паштальён.

ШЫПУН-ЛЕБЕДЗЬ

Шыпун
Плыве,
Шыпун
Шыпіць,
Рака
Шырокая
Шуміць.

Плывуць
За лебедзем
Крылатым
Яго малыя
Шыпуняты.

ЮРОК

Юрок вясною
Гаманлівы,
Рухавы,
Спрытны і
Юрлівы.

— Юць,
Юць,
Юць,
Юць!..—
Чуваць з сасонкі
Яго вясёлы
Голас звонкі.

ЯСТРАБ

Сонечны дзень
Ясны-ясны,
Робіць кругі
Ў небе
Ястраб.

Яркае сонца
Палае,
Ястраб
Здабычы шукае...
Мерае
Неба абшары,
Кружыць,
Знікае пад хмары.

ЗМЕСТ

Азбуку для вас,
Для дзетак,
Склаў з любімых
Вамі кветак.

Лес заве, красою вабіць
З самай ранняе вясны.
Можа, вас каго цікавіць
Азбука і дрэў лясных?

Зачараваны на свеце
Ўсе прыродаю жывой,
Пэўна, хочаце вы, дзеці,
Ведаць азбуку жывёл.

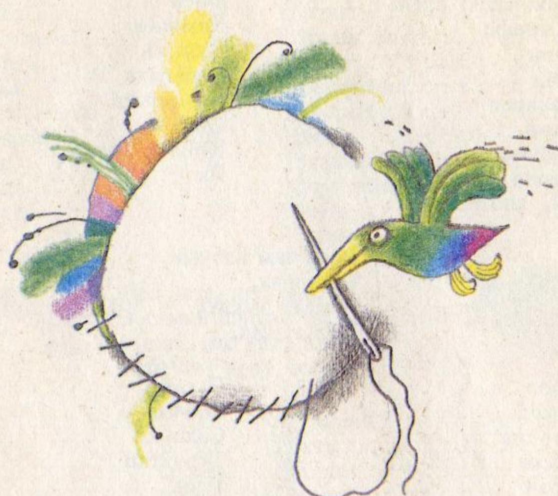
Вось вам азбука
І птушак,
Любых змалку
Весялушак.

Літаратурна-мастацкае выданне

ДЗЕРУЖЫНСКІ Авяр'ян Сафонавіч

ЖЫВАЯ АЗБУКА

Вершы

Рэдактар *У. М. Мазго*
Мастацкі рэдактар *В. А. Макаранка*
Тэхнічны рэдактар *А. В. Русецкая*
Карэктар *Л. К. Паплаўская*

Здадзена ў набор 14.01.94. Падпісана да друку 15.06.94. Фармат 60Х Х90 $^1/_{16}$. Папера афсетная. Гарнітура Тып Таймс. Друк афсетны. Ум. друк. арк. 3,0. Ум. фарб.-адб12,5. Ул.-выд. арк. 3,40. Тыраж 25000 экз. Зак. 574.

Выдавецтва „Юнацтва" Міністэрства культуры і друку Рэспублікі Беларусь. Ліцэнзія ЛВ №7. 220600, Мінск, Машэрава, 11.

Мінская фабрыка каляровага друку. 220225, Мінск, Каржанеўскага, 20.

Дыяпазітывы тэксту падрыхтаваны Мінскім ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга паліграфкамбінатам МВПА імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

250р